

Duurzaam dichter bij de Rotterdammer

PLUS programma
Duurzaam

Voorwoord

Met het programma duurzaam, “Duurzaam dichterbij de Rotterdammer”, zet Rotterdam in op een gezond en toekomstbestendig Rotterdam voor iedereen. Dit programma wordt door en voor Rotterdammers uitgevoerd en kent een breed draagvlak binnen de gemeenteraad getuige de grote meerderheid waarmee het in maart 2016 in de gemeenteraad werd vastgesteld. Kort daarvoor werd in Parijs een veelomvattend en wereldwijd klimaatakkoord gesloten. De manier waarop wij wonen en werken, consumeren en produceren zal de komende jaren drastisch veranderen. Het moet duurzamer om klimaatverandering te beperken en om onze leefomgeving schoon en leefbaar te houden.

De noodzaak van onze Rotterdamse aanpak wordt hierdoor nog maar eens bevestigd en wij verwachten dat vanuit de EU en vanuit het Rijk de druk zal toenemen om verdergaande maatregelen te nemen. Daar moet Rotterdam, als tweede stad van Nederland, zijn bijdrage aan leveren. Ik ben ervan overtuigd dat dit extra kansen oplevert om de stad schoner, leefbaarder en economisch sterker te maken. Dat is de reden voor mij om nog een “tandje bij te schakelen”, door een plus op het programma Duurzaam te zetten en door binnen dit programma te intensiveren op die thema’s die bijdragen aan de energietransitie en de strijd tegen klimaatverandering.

Pex Langenberg
Wethouder Mobiliteit, Duurzaamheid en Cultuur

Inhoud

1.	Het klimaatakkoord van Parijs	4
2.	Het programma Duurzaam en Parijs	5
3.	De PLUS op het programma Duurzaam	6
4.	Intensivering binnen het programma Duurzaam	13
5.	Wat vragen wij van onze partners?	14
6.	Praktische aspecten van de uitvoering	15

1

Het klimaatakkoord van Parijs

In december 2015 werd in Parijs een historisch klimaatakkoord gesloten door alle bij de VN aangesloten landen.

De belangrijkste doelstelling van het klimaatakkoord van Parijs is om de gemiddelde mondiale temperatuurstijging te beperken tot "well below 2 degrees" en om moeite te doen om deze te beperken tot 1,5 graad Celsius.

Nederland neemt deel aan het klimaatakkoord als onderdeel van de Europese Unie. Europa heeft ingezet op 40% emissiereductie van broeikasgassen (CO₂) is de belangrijkste) in 2030 ten opzichte van 1990. In 2050 moet een reductie van 80 - 95% bereikt worden op Europees grondgebied. Ten aanzien van klimaatadaptatie, het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, werd in Parijs erkend dat adaptatie een wereldwijde uitdaging is met lokale implicaties. Doel is het versterken van de weerbaarheid ten opzichte van klimaatverandering en het verminderen van de kwetsbaarheid. Het vermogen van landen om zich aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering moet worden verhoogd.

Voor het kabinet heeft de uitvoering van afspraken die in EU-verband zijn gemaakt voor 2030 de eerste prioriteit. Daarnaast zal het kabinet extra stappen nemen naar aanleiding van de uitspraak van de Haagse rechtbank

in de Urgenda-klimaatzaak. Ondanks het hoger beroep moet het Rijk, hangende het beroep, het vonnis wel uitvoeren. De rechter bepaalde dat de Nederlandse overheid ervoor moet zorgen dat de uitstoot van het broeikasgas CO₂ in 2020 met zeker 25 procent is teruggedrongen ten opzichte van het jaar 1990. Hiervoor zijn extra maatregelen nodig ten opzichte van de maatregelen die in 2013 in het nationale energie-akkoord zijn afgesproken want die leiden tot maximaal een CO₂-reductie van 21% in 2020. Duidelijk is dat de opwekking van energie veel schoner moet worden door het vervangen van fossiele brandstoffen door hernieuwbare bronnen zoals zon en wind. Daarnaast is grotere inzet nodig op energiebesparing, bij de industrie en bij de gebouwen en in het verkeer. Parijs vereist ook dat meer CO₂ uit de atmosfeer gehaald wordt en dat wanneer er toch CO₂ vrijkomt, dit wordt afgevangen en opgeslagen of hergebruikt. Deze duurzame energietransitie vergt forse inspanningen en grote investeringen.

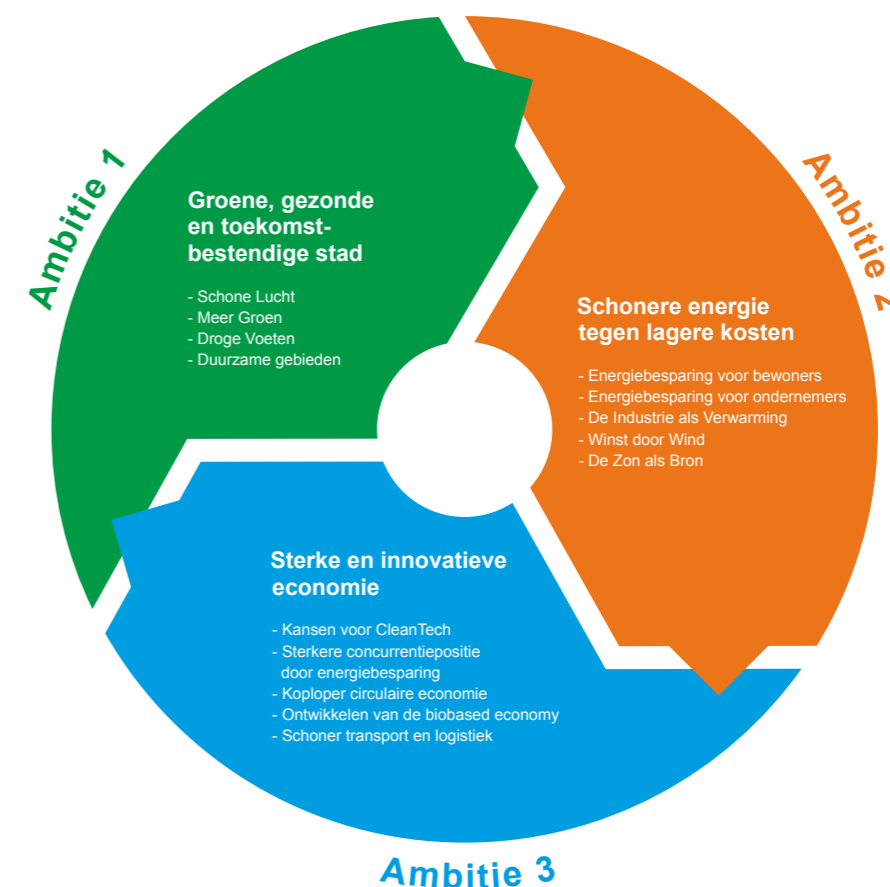
Gezien de omvang van de stad en de haven is een substantiële bijdrage van Rotterdam aan de realisatie van de nationale en Europese klimaatdoelen noodzakelijk. Via het programma Duurzaam zetten wij hier al op in om te zorgen voor gezondere lucht en schonere energie tegen lagere kosten. Die inzet gaan we vergroten door een plus op het programma Duurzaam te zetten.

2

Het programma Duurzaam en Parijs

In het bestaande programma Duurzaam richten we ons op drie ambities door de uitvoering van eigen activiteiten van de gemeente en vooral ook door activiteiten van Rotterdammers, bedrijven en instellingen. Door gerichte ondersteuning en slimme combinaties kunnen we die activiteiten versterken.

Elke ambitie in het bestaande programma Duurzaam is gericht op 2030 waarbij de uitvoering van activiteiten, gericht op die langere termijn ambitie, meteen effect moet hebben op een groener, gezonder en economisch sterker Rotterdam in deze collegeperiode. Daartoe zijn per ambitie thema's bepaald, elk met eigen doelen. We geven zelf het goede voorbeeld door in te zetten op energiebesparing en duurzame energie-opwekking bij onze gemeentelijke gebouwen ("groene gebouwen"), door ons gemeentelijk wagenpark te verschoneren ("schoon wagenpark") en door onze inkoopkracht te gebruiken door duurzaamheids-eisen te stellen aan de in te kopen producten en diensten ("duurzaam inkopen"). Met de activiteiten gericht op de duurzame energietransitie en klimaatadaptatie, draagt Rotterdam met het bestaande programma Duurzaam bij aan de doelen die in Parijs zijn afgesproken. Daar gaat nu nog een schepje bovenop.

3 De PLUS op het programma Duurzaam

Voor de invulling van het klimaatakkoord van Parijs zetten we nu een plus op het bestaande programma Duurzaam. Dit doen we door extra in te zetten op de realisatie van projecten die bijdragen aan de duurzame energietransitie en die zorgen voor schonere lucht. Waar mogelijk in combinatie met klimaatadaptatie (“droge voeten”). Deze extra inzet richten we vooral op:

De zon als bron: we gaan elke Rotterdammer in staat stellen te profiteren van zonne-energie.

Energiebesparing voor bewoners: onze ambitie van 10.000 duurzame woningrenovaties gaan we overtreffen.

Groene gebouwen: we gaan meer werk maken van energiebesparing in onze eigen gemeentelijke gebouwen.

Rotterdam energie-infrastructuur plan: samen met onder andere energie- en netwerk-bedrijven, onderzoeksinstituten en woning-corporaties gaan we wijkgericht aan de slag om klaar te zijn voor de energie van de toekomst.

Vanuit het reeds vastgestelde programma Duurzaam wordt al op deze thema's ingezet en wordt budget besteed. Voor de extra beoogde inzet op deze onderwerpen, stellen we voor 2017 en 2018 € 1 miljoen extra budget per jaar beschikbaar (zie hoofdstuk 6).

PLUS: De Zon als Bron

Voor het onderdeel zonne-energie hanteren we in het bestaande programma Duurzaam de doelstelling om in 2030 1.000 Gigawattuur (GWh) zonne-energie op te wekken. In 2018 streven wij naar 20 GWh. Begin 2016 was de realisatie circa 8,5 GWh, iets minder dan de helft van de doelstelling voor 2018. In juli en november 2015 zijn drie moties door de gemeenteraad aangenomen waarin het college wordt gevraagd om binnen de toch al ambitieuze doelstelling te zorgen dat Rotterdam “koploper zonne-energie” wordt van de grote steden. Ten opzichte van onze oorspronkelijke ambitie zetten we nu in op versnelling zodat in 2020 in Rotterdam 50GWh aan zonne-energie wordt opgewekt. Deze versnelling van de realisatie van onze zon-ambities is een belangrijke plus op het programma duurzaam. Hiertoe hebben wij de aanpak, “Zonne-energie_010” ontwikkeld langs de volgende hoofdlijnen:

A. Ondersteunen van de Rotterdammer met voorlichting en advies.

B. Concrete stimuleringsmaatregelen.

C. Zorgen dat grote zonneparken of –weides in Rotterdam gerealiseerd worden.

D. Duurzame daken in het centrum.

E. Gemeente geeft het goede voorbeeld.

Strand Nesseland

A. Ondersteunen van de Rotterdammer met voorlichting en advies

Rotterdamers worden actief geïnspireerd, geïnformeerd en geadviseerd. Daarvoor zetten we diverse (social) media in, pop up stores en bijeenkomsten. Deze aanpak is onderdeel van de brede communicatie- en voorlichting-aanpak van Versnelling 010 waarbij de aandacht voor energiebesparing en duurzame energie-opwekking wordt gecombineerd. Daarnaast nodigen we marktpartijen, belangenverenigingen en natuur- en milieuorganisaties uit om een aantrekkelijk, laagdrempelig en betrouwbaar zonne-aanbod uit te werken en daarmee de wijken in te gaan.

B. Concrete stimuleringsmaatregelen

We stimuleren zonne-energie door, voor de verschillende doelgroepen, maatwerkadviezen te geven. Voor particulieren wordt zon als onderdeel van wijkacties en met een prominente plaats in de pop-up stores meegenomen. Voor en met ondernemers wordt een pilot gestart om duurzame energie-opwekking mogelijk te maken op bedrijventerreinen, te beginnen in Schiebroek. Onze inzet is om hierbij ook energiebesparing te betrekken. Verder faciliteren wij innovatieve zonprojecten, zoals Softs van Cablean, die in de zomer 2016 van start gaat. Dit is een concept van draaiende multifunctionele zonnepaneel-installaties op gevels en op daken. We willen in 2017 een eerste pilot met een Pownest uitvoeren, een combinatie van wind en zonne-energie, zeer geschikt voor de hoge gebouwen in Rotterdam.

C. Zorgen dat grote zonneparken of –weides in Rotterdam gerealiseerd worden

In juli zal het eerste zonne-lint langs de A20 bij Terbregge in gebruik worden genomen. Omwonenden kunnen via de zogenaamde postcoderoosconstructie deelnemen aan dit zonnepark. We zoeken naar meer geschikte locaties om zonneparken in Rotterdam te realiseren en ondersteunen initiatiefnemers daarbij waar mogelijk. Zo is in maart 2016 voor een zonnepark van 20 hectare op de Maasvlakte een SDE+ subsidie aangevraagd. Voor een ander terrein, van vier hectare nabij de Suurhoffbrug, wordt een subsidie-aanvraag voorbereid. Daarnaast hebben we twee concrete locaties in onderzoek, waarvan drie hectare in Pernis en een locatie van bijna 30 hectare in Hoek van Holland, met als doel om hiervoor in 2016 een ontwikkelende partij te vinden.

D. Duurzame daken in het centrum

Het grote aantal platte daken in het centrum heeft een enorme potentie om bestaande opgaven voor het gebied aan te pakken. Zo is er veel behoefte aan waterberging en vergroening en liggen er kansen voor duurzame energie en urban farming. Door een gecombineerde aanpak met groen, water en (zon)energie is het doel voor 2018 om 50.000 vierkante meter aan dakoppervlak in het centrum duurzaam in te vullen. Ambitie is om in 2030 1 km² platte daken in het centrum een zichtbare, duurzame functie te hebben gegeven.

E. Gemeente geeft het goede voorbeeld

Wij kunnen, als grote organisatie met eigen vastgoed en een grote inkoopkracht, zelf veel doen op het gebied van zonne-energie:

- 1. Zonne-energie op gemeentelijke daken.** De doelstelling is om zoveel mogelijk daken van het eigen gemeentelijk vastgoed te voorzien van zonnepanelen. Inmiddels zijn een zonnedak op het gemeentelijk archief aan de Hofdijk (1.000 zonnepanelen) en op het Stadsstimmerhuis gerealiseerd. De opgewekte stroom op het Timmerhuis is bestemd voor het opladen van elektrische deelauto's. Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om via het crowdfunding-concept 'Zonnepanelendelen' de financiering te regelen voor zonnepanelen op de eerste vijf van de gemeentelijke gymzalen (Coloniastraat, Jan Ligthartstraat, Jan Steenstraat, Palmentuin en Rodaristraat). Alle inwoners van de stad kunnen profiteren van zon: meedoen kan heel eenvoudig vanaf 25 euro. Voor het vervolg zijn nog 22 daken van gymzalen geselecteerd die kansen bieden voor rendabele zonne-energie. Tezamen gaat dat om ongeveer 900 zonnepanelen.

Met SDE+ subsidie van het Rijk zullen daarnaast in 2016 vijf grote gemeentelijke daken met in totaal 4.300 zonnepanelen belegd worden (werklocaties Koperstraat, Frobenstraat, Laagjes, Zuidlaardermeer, Giesenweg, Aluminiumstraat). Met de opgedane kennis van de eerste daken volgt verdere uitrol van zonnepanelen naar zoveel mogelijk daken van het gemeentelijk vastgoed. Hiervoor vragen wij in september 2016 voor een totaal vermogen van 0,5 megawattpiek zonne-energie wederom SDE+ subsidie aan.

- 2. Zonne-energie op daken van scholen.** Door het project "schooldakrevolutie" actief te ondersteunen helpen wij bij de ontwikkeling van business cases voor zon op schoolgebouwen en dekken het verhuisrisico voor schoolbesturen af. We beginnen bij de basisschool De Kleine Prins (RVKO, locatie Van Bassenstraat) en één van de basisscholen van stichting BOOR. De uitkomsten daarvan zijn bepalend voor de verdere uitrol van de schooldakrevolutie.
- 3. Benutten inkoopkracht.** Wij gaan onze inkoopkracht inzetten om elektriciteit te betrekken uit (eigen) regionale duurzame opwekinstallaties zoals Rotterdamse zonneparken.

PLUS: Energiebesparing voor bewoners

Doelstelling is een energieneutrale Rotterdamse woningvoorraad in 2030. Eerste stap daarnaar toe is om in deze collegeperiode via het programma Versnelling010 te zorgen dat minimaal 10.000 duurzame woningrenovaties worden uitgevoerd, 7.000 corporatiewoningen en 3.000 particuliere woningen. Hierbij gaat het om tenminste twee energielabelstappen te verbeteren tot een 'groen' energielabel (A, B, C). In het kader van de plus werken we aan een substantiële vergroting van het aantal energiezuinigere woningen waarbij we ons vooral richten op eigenaar bewoners en op Verenigingen van Eigenaren (VVE's).

In onze aanpak hebben we de afgelopen jaren een doorontwikkeling gemaakt van puur informeren en inspireren naar ook het faciliteren in energieadvies met voorstellen voor energiebesparende en energie-opwekkende maatregelen. Doel hiervan is het creëren van bewustwording en het stimuleren van bewoners om maatregelen te treffen. Hoe concreter hoe beter is het motto. Na goed advies en aantrekkelijke voorstellen kan de eigenaar-bewoner beter zijn aanpak naar een energiezuinige comfortabele woning bepalen. De praktijk leert dat dit een intensief traject met een lange looptijd is.

PLUS: Rotterdam energie-infrastructuur plan

De transitie naar een duurzame energievoorziening vindt in Rotterdam op veel terreinen plaats. Gewerkt wordt aan energiebesparing in gebouwen door het aansluiten van woningen op restwarmte van de industrie en door isolatiemaatregelen. Zonnepanelen worden op daken en op terreinen geïnstalleerd, gewerkt wordt aan voorzieningen voor elektrisch vervoer en locaties voor nieuwe windmolens worden onderzocht. Vooruitzichten zijn er van gasloze wijken, energieneutrale woningen en 'smart grids' die vraag en aanbod van (duurzame) energie optimaliseren. Deze transitie naar efficiënte en duurzame energie vraagt – naast gebouw gebonden maatregelen – om een energie-infrastructuur en een overzicht van acties om die te realiseren (roadmap). Daartoe zetten wij met energiebedrijven,

woningcorporaties, onderzoeksinstituten en ministeries het Rotterdam Energie Infrastructuurplan op. Dit geeft inzicht in eindbeeld, uitvoeringstrategie en randvoorwaarden en is een nieuwe activiteit bovenop het bestaande programma Duurzaam.

De uitdaging is om de energiehuishouding van de stad flexibel, integraal en toch robuust te houden. De verbinding van energiebronnen met energieopslag en slimme netwerken (smartgrids) zal hierbij een sleutelrol vervullen. Het Rotterdam Energie Infrastructuurplan bevat:

- Een plan voor de regionale energiemix, die het energieaanbod en de energievraag in kaart brengt. Hoe ziet de energievoorziening en -distributie van de toekomst eruit. Zowel voor warmte als voor elektriciteit.
- Inzicht in de optimale combinatie van energieoplossingen op wijkniveau en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur. Waar zal vooral worden ingezet op duurzame stadsverwarming, waar liggen kansen voor all-electric woningen en gebouwen. Welke mogelijkheden zijn er voor duurzame energie-opwekking. Voor vier pilot wijken werken we dit concreet uit, te beginnen met het gebied ten noorden van de Reyerdijk, Beverwaard en Rubroek.
- Een roadmap die de vertaling naar wijk en stad uitstippelt en laat zien wie er wat wanneer moet doen om de gewenste en noodzakelijke transitie daadwerkelijk vorm te geven. Dit is medio 2017 gereed.

Bij de uitwerking van het plan streven we naar een zo integraal mogelijke uitvoering van activiteiten per wijk. Zodat we de energieprojecten kunnen uitvoeren in goede samenhang met projecten die zich richten op resilience, het inzetten op een veerkrachtige stad, vergroening, betere lucht en wateropgaven. In deze collegeperiode willen we nog minimaal vier van deze geïntegreerde wijkprojecten uitvoeren.

4

Intensivering binnen het programma Duurzaam

Door op jaarbasis de prioritering van activiteiten en daarmee budgetbestedingen aan te passen, kunnen we onze inzet vanuit het bestaande programma Duurzaam intensiveren op:

Ondersteunen duurzame initiatieven van Rotterdammers

Vanuit CityLab 010 ondersteunen wij innovatieve duurzame initiatieven van Rotterdammers en Rotterdamse bedrijven. Ook vernieuwende duurzame buurtinitiatieven horen daar bij.

Duurzaam Inkopen

Met onze manier van inkopen gaan we bijdragen aan energiebesparing en aan de vermindering van schadelijke emissies voor de luchtkwaliteit en het klimaat. Dit doen we door strengere eisen aan onze leveranciers te stellen. Bij de aanbesteding van het doelgroepenvervoer formuleren we stevige ambities voor lagere emissies van het vervoer.

Tevens gaan we voor verduurzaming van onze energiecontracten. Als grootste opdrachtgever in de regio gaat de gemeente verder een impuls geven aan het recent ondertekende 'nationale betonakkoord' door op grote inkoopbestekken en aanbestedingen de milieuprestaties van ingekochte materialen (beton, asfalt etc.) zwaar mee te laten tellen bij de gunning.

Resilience en adaptatie

De Rotterdamse koploerspositie op het gebied van adaptatie en resilience van (delta)steden willen wij beter verzilveren. Door goede promotie en professionalisering van gastheerschap van (inter)nationale delegaties. Deze koploerspositie zorgt voor veel (inter)nationale belangstelling (80 delegaties in 2015) en opdrachten voor het bedrijfsleven.

Transitie van de Rotterdamse economie

Onze ambitie op het gebied van duurzame energietransitie, schonere energie tegen lagere kosten, is in Rotterdam alleen te realiseren wanneer deze opgave zowel vanuit stedelijk als vanuit haven- en industrie-perspectief wordt aangepakt. Het Havenbedrijf en de industrie, vertegenwoordigd in DeltalinQs, spelen een belangrijke, trekkende rol bij deze energietransitie in de haven. Gemeente, provincie en milieudienst DCMR ondersteunen dit traject, met de Havenvisie 2030 als leidraad. De afstemming loopt via het Rotterdam Climate Initiative.

Focuspunten zijn energiebesparing door hergebruik van industriële restwarmte, duurzame energie-opwekking met behulp van wind, zon en biomassa, het bevorderen van het gebruik van LNG en waterstof; en afvang, transport, hergebruik en opslag van CO₂ (CCS/CCU). Nauw hieraan gelieerd is de ontwikkeling van Clean Tech initiatieven op het gebied van de biobased en circulaire economie.

Het klimaatakkoord van Parijs scherpt de ambities verder aan. De Westerse wereld moet haar CO₂-emissies in 2050 met 80 tot 95% hebben verminderd. Dat betekent dat de Rotterdamse economie die nu nog zwaar leunt op petrochemie in minder dan 35 jaar een volledige transitie moet hebben doorgemaakt. De bestaande industrie en ergiesectoren zijn meer en meer doordrongen van de noodzaak om de transitie door te maken. Samen met hen en met nieuwe, cleantech, bedrijven, kennis en instellingen mengen wij ons actief in deze discussie. Met onze partners wordt onderzocht wat daarvoor moet gebeuren. Hierin speelt het traject Roadmap Next Economy een belangrijke rol.

5

Wat vragen wij van onze partners?

Belangrijke partners voor de realisatie van dit plusplan zijn de woningcorporaties, energiebedrijven, natuur en milieu-organisaties, kennisinstellingen, het Havenbedrijf, Deltalinqs, VNO-NCW West, private ondernemingen, financiële instellingen, Milieudienst DCMR, provincie Zuid-Holland en het Rijk. Intensivering van de samenwerking met deze partijen is nodig om de uitdaging aan te kunnen gaan:

- Met de woningcorporaties nemen we de energie-ambities op in de prestatie-afspraken in lijn met de woonvisie 2030. Daarbij zoeken wij naar een realistische versnelling en opschaling van de realisatie van de afspraken en aanpak op het gebied van energie.
- Energiebedrijven en natuur- en milieu-organisaties dagen wij uit om met aantrekkelijke aanbiedingen voor Rotterdammers te komen om energie te besparen en/of zonne-energie op te wekken.
- Met de provincie Zuid-Holland kijken we hoe de provinciale energie-agenda en de Rotterdamse energietransitie elkaar kunnen versterken.
- Havenbedrijf, Deltalinqs, VNO-NCW West, DCMR en de provincie zijn onze primaire partners voor het opzetten van de transitiestrategie richting CO₂ arme economie in 2050.

Met het rijk zetten we de samenwerking voort waarbij we specifiek voor de volgende punten pleiten:

- Belangrijk is dat het rijk begeleiding en leenfaciliteiten voor VvE's ontwikkelt om tot gezamenlijke energiebesparingsmaatregelen te komen. VvE's waren een ondergeschoven kindje in het SER energie akkoord, maar Rotterdam telt in totaal 12.000 verenigingen van eigenaars, met meer dan 125.000 woningen, waarvan 80-90% kleiner is dan 10 wooneenheden. Samen vertegenwoordigen de VvE's ruim 40% van de totale woningvoorraad, dus een belangrijke groep om energie bespaardoelen te halen.
- Wij dagen het rijk uit om er voor te zorgen dat corporaties echt kunnen inzetten op energiebesparing. Beoordeel daarbij vooral op het effect van energiebesparing op de totale woonlasten, dus kale

huur inclusief lagere energiekosten. In grote steden speelt dat meer dan de helft van het corporatiebezit bestaat uit gestapelde bouw en gemengde complexen (VvE's), deels huur deels particulier eigendom. Besluitvorming over de aanpak in die complexen vraagt gedegen voorbereiding en tijd. Ook speelt dat bij grote complexen aansluiting op duurzame restwarmte een kans kan zijn. Dat vraagt ook om goede onderlinge afstemming binnen het Rijk.

- Duidelijkheid over het behoud van de salderings-regeling voor zonne-energie is van groot belang. Het uitblijven van zekerheid belemmert de snelle doorontwikkeling van zonne-energie bij particulieren en overige kleinverbruikers als scholen, VvE's, (sport-) verenigingen en maatschappelijke instellingen.
- De uitvoering van het luchtbeleid is bij de steden in goede handen maar dat kunnen wij niet zonder het Rijk; wij willen gezondere steden. Help ons door de uitstoot van vieze lucht ook buiten onze steden te verlagen. Het gaat dan niet alleen om het weren van voertuigen die overlast geven door lawaai en vieze lucht, maar ook om bronnen als industrie, scheepvaart, glastuinbouw en houtstook. En niet te vergeten oude brommers en scooters.

6

Praktische aspecten van de uitvoering

De uitvoering van dit plusplan gebeurt net als het bestaande programma Duurzaam door en voor Rotterdammers en Rotterdamse bedrijven. De gemeente faciliteert, initieert en versnelt en stelt kaders waar dat nodig is.

Het college maakt voor 2017 en 2018 twee keer € 1 mln extra vrij voor de plus op het programma duurzaam. Hieruit worden de extra materiele kosten gedekt en de kosten voor tijdelijk extra capaciteit (4 fte). De begrote besteding voor 2017 en 2018 wordt aangepast met extra besteding aan de vier prioritaire plusprogramma's. Hiermee ziet de aangepaste begroting van het programma Duurzaam voor 2017 en 2018 er als volgt uit (zie tabel):

Naast de aanpassing van onze eigen besteding aan het programma Duurzaam, zetten we in op externe financiering om de Rotterdamse duurzaamheidsprojecten te organiseren. Bijvoorbeeld:

- Voor Versnelling010 is de zogenaamde City Deal 2 met onder andere het rijk relevant. Hierbij wordt een duurzame renovatiesprong ingezet, waarbij financiering (o.a. voor funderingsherstel), ondersteuning en regelgeving worden gebruikt om een versnelling van duurzaam onderhoud in met name de particuliere sector te bereiken.
- We doen een beroep op de zogenaamde Elena faciliteit van de Europese Investeringsbank: een subsidie voor de voorbereidingen tot het concreet investeren in duurzaamheidsmaatregelen in en door VvE's.
- Daarnaast zetten we (samen met Den Haag) in op het beschikbaar maken van het Nationaal Energiebesparingsfonds voor kleine VvE's (kleiner dan tien eenheden, wat nu nog niet mogelijk is).
- Voor Versnelling 010 zijn we verder in de running voor financiering via het Europese Interreg 2 Seas programma.

* € 1000,=	2017		2018	
	PG Duurzaam	PG Duurzaam incl. plus	PG Duurzaam	PG Duurzaam incl. plus
Ambitie 1 Groen, gezonde en veerkrachtige stad	980.000	980.000	870.000	870.000
Ambitie 2 Schonere energie tegen lagere kosten	1.690.000	2.540.000	1.500.000	2.350.000
Ambitie 3 Sterke en innovatieve economie	950.000	950.000	850.000	850.000
Voorbeeldfunctie en versterkende activiteiten (w.o. participatie, communicatie en profilering, monitoring)	460.000	610.000	426.000	576.000
Programma-ondersteuning	436.000	436.000	400.000	400.000
Totaal	4.516.000	5.516.000	4.046.000	5.046.000

Juni 2016

**Duurzaam,
dat doen we gewoon**

Gemeente Rotterdam